

ВІДГУК

офіційного опонента

професора Козаренка Олександра Володимировича

на кандидатську дисертацію **п. Кучурівського Юрія Степановича**

**«Жанрова традиція реквієму у творчості композиторів Великобританії
останньої третини ХХ – початку ХХІ ст.»**

за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво

Творчість сучасних британських композиторів Дж. Раттера, Б. Чілкотта, К. Дженкінса, Дж. Тавенера «затінена» у вітчизняній музичній свідомості постаттю «останнього класика» музичної культури Великобританії Бенджаміна Бріттена. І це прикро й природньо водночас – адже крізь непідважану загально визнаність творчості останнього вряди-годи проривається несподівана виразність і оригінальність музики К. Дженкінса чи Дж. Тавенера: чи то своєю консументарною привабливістю, чи неовізантійською одухотвореністю... Як цим композиторам вдалося сказати «своє слово» після Б. Бріттена? Де джерела неочікуваної розмаїтості їхньої музики? Чим пояснити наступне віддалення «горизонту сподівань» британської композиторської школи, її головну актуальність на сучасному музичному ринку?

Щоб відповісти на ці засадничі запитання Автор вдається як до новітніх топосів «нової простоти», «нової сакральності», так і до світоглядних засад англіканської церкви, що ніби передбачила гетерогенність складових сучасного музичного вислову, простоту і мінімалізм його засобів, реінтерпретацію європейських (і не тільки) жанрово-стильових канонів.

І виявилося, що англіканський корінь британської культури, що від середини ХVІ ст. до діяльності «оксфордського гуртка» ХІХ ст. визначав питоменні риси художньої «картини світу» Британії, до сьогодні справляє свій вплив на мистецький світогляд її митців. Спрощення богослужбової практики англіканської церкви йшло в парі з оновленням музичної складової, до створення якої залучалися чи не всі композитори – від Дж. Доуленда і Г. Персела до Р. Вільямса та Ч. Стенфорда. Така «авторизованість» музики

англіканської церкви є природнім підґрунтям «нової сакральності» творчості британських композиторів зламу XX – XXI ст.

Заміна католицької заупокійної меси в богослужбовій практиці англіканства чином поховання із своєрідним поєднанням співаних молитов і улюблених (!) музичних творів померлого стало підґрунтям не тільки доповнення традиційного формуляру Реквієму додатковими частинами, випущенням знакової «Dies irae», але й задіяння широкого тезаурусу знаків – від візантійських ісонів до зразків World Music. Таке протестантське вилучення Церкви як необхідного медіатора спілкування з Богом призвело до заміни церковно-музичної традиції (випробуваного засобу сакралізації вислову) найширшим сучасним музичним словником (у того ж К. Дженкінса).

«Нова простота» письма Дж. Раттера, Б. Чілкотта, Дж. Тавенера, К. Дженкінса також має далеким своїм підґрунтям строгу силабічність англіканських гимнів, де вимога зрозумілості співаного тексту призвела до акордового викладу. Автор справедливо вказує на те, що саме ця англіканська редукція засобів є далеким джерелом узагальненої простоти хорového письма згаданих авторів, глибинним підґрунтям мінімалізму їхнього письма.

Дисертант справедливо вказує на постійну зверненість англіканської церкви до православної традиції як духовного спадку Нерозділеної Церкви. І показовим з цього огляду є життєвий чин і творчість Дж. Тавенера, який звернувся до слухача неочікуваними словами і засобами. Прийнявши православ'я, Дж. Тавенер повернув у західну музику забуту медитативну споглядальність, глибину хорového звучання через використання ісонів-бурдонів, несподівану мелодичну виразність горизонтальних ліній через алюзію до знаменного напіву. Візантійський вектор «музичного думання» Дж. Тавенера унікально збагатив західну церковно-музичну традицію (подібно, як Арво Пярт привніс специфічну виразність середньовічної модальності в сучасний композиторський вислів).

Важливим є спостереження п. Кучурівського Ю. С. про особливу виділеність жанру реквієму в музичному філогенезі, зумовлену «пороговістю» існування сучасного світу на межі геополітичних, соціальних і екологічних

катастроф. Здатність цього жанру «предстояти» перед найважливішими запитаннями Буття зумовила численні та оригінальні спроби його реінтерпретації європейськими (і британськими) композиторами. Тут жанр виявив несподівану властивість «переплавлювати» найрізноманітніші впливи, перетворюючись у своєрідний метажанр зламу ХХ – ХХІ ст.

Дисертант докладно зупиняється на варіантах композиторських реінтерпретацій Реквієму у Дж. Раттера та Б. Чілкотта через використання англійської мови, заміну мелодій григоріанського хоралу англіканськими гімнами в чотирьохголосному викладі, введення антемів як національних зразків антифонного співу. Тотальний діалог і синтез культур Сходу і Заходу спричинив універсалізм реквіальної моделі у К. Дженкінса, як і використання православної панахиди чи елементів хорového театру у «Реквіємі Ахматової» та «Кельтському реквіємі» Дж. Тавенера. До виконання функцій метажанру піднімається «Меса Миру» К. Дженкінса, яка «формально не є реквіємом» (с. 13 автореф.), але, фактично, «реалізує функції реквієму», ангажуючи для цього найширший спектр текстових алюзій.

Підсумовуючи результати дослідження, його Автор доходить висновку про історичну обумовленість вивіщення жанру Реквієму в британській музиці зламу ХХ – ХХІ ст. як способу подолання «острівних пристрастей» (за висловом іспанського культуролога С. де Мадаріаги) щодо національно-культурної та конфесійної ідентичності, як стійкий і зрозумілий сучасному європейському слухачеві символ Пам'яті, здатний до цілісного охоплення загальнолюдських уявлень про Смерть і Безсмертя (с. 167 дисертації).

Виходячи з цього слушного висновку, виникає кілька уточнюючих запитань до Дисертанта:

1. Чому такі оригінальні і показові зразки британської музики післябріттенівського етапу так тяжко пробиваються до українського слухача?
2. Чи не стоїть цьому на заваді деяка банальність і спрощеність композиторських «стратегій» (у того ж К. Дженкінса), які долають

межі «високої» і «низької» музики – ставлячи під сумнів їх вхід у корпус «архитворів» британської музики?

Інспіруюча культурологічна координата дисертації п. Кучурівського Юрія Степановича, животрепетність предмета дослідження, глибина і переконливість висновків, лаконічно і повно віддзеркалених у авторефераті та необхідній кількості публікацій дозволяють стверджувати відповідність дисертації вимогам ДАК МОН України, а їхнього Автора достойним присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво.

Офіційний опонент,
доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри філософії мистецтв
Львівського національного університету
імені Івана Франка

О. В. Козаренко